

Vojtech Majling
Branislav Majling

Slovensko,

rodný náš kraj

hory, krajina, človek
ľudové remeslá
zvyky a tradície

Ljndeni

Slovensko – rodný náš kraj

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Vojtech Majling, Branislav Majling
Slovensko – rodný náš kraj – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s.,

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

VOJTECH MAJLING – BRANISLAV MAJLING

SLOVENSKO, RODNÝ NÁŠ KRAJ

ČO VRÁSKA, TO KUS ŽIVOTA,
NARODILA SA TU POD HORAMI,
TU PREKROČILA PRAH SVOJEJ STAROBY,
TU NÁJDE AJ SVOJ HROB.

OBSAH

SLOVO NA ÚVOD	6		
VITAJTE NA SLOVENSKU	7		
PÚTE VODY A JEJ PREMENY	11		
DOTYKY S NEBOM A KONČIARMÍ	19		
PAMÄŤ KAMEŇA	27		
HORA – MAŤ NAŠA	34		
* DOROBŇÍK	36		
* STARÝ STROM	37		
* POÉZIA Z DREVA	38		
* ČLOVEK A DREVO	39		
* DREVENÝ DOM – TEPLA DOMOVA	40		
PAMIATKOVÉ REZERVÁCIE ĽUDOVEJ ARCHITEKTÚRY	43		
ČIČMANY	43		
OSTURŇA	44		
ŽDIAR	45		
SEBECHLEBY	46		
VLKOLÍNEC	47		
ŠPANIA DOLINA	48		
* DREVENÉ VYREZÁVANÉ KRÍŽE	52		
DREVENÉ KOSTOLY	54		
* OCENENÉ PAMIATKY	54		
U NÁS TAKÁ OBYČAJ	61		
JAR	62		
VELKÁ NOC	69		
* SPÔSOBY ZDOBENIA KRASLÍC	73		
* STAVANIE MÁJOV	76		
LETO	78		
* STARODÁVNA KOSBA	79		
* TURÍCE	80		
* JÁNA	80		
* ŽATVA – ČAS NOVÉHO CHLEBA	83		
* DOŽINKOVÉ VENCE	87		
JESEŇ	89		
* OBERAČKA HROZNA	90		
* RUKOVAČKA REGRÚTOV	92		
* MITROVANIE	93		
* SVIATOK VŠETKÝCH SVÄTÝCH	95		
ZIMA	96		
* PRIADKY	97		
* ŠTRIDŽIE DNI	99		
VIANOCE	101		
* ŠTEDRÝ DEŇ	101		
* BOŽIE NARODENIE	103		
* ŠTEFAN	103		
* SILVESTER	104		
* NOVÝ ROK	104		
* TRAJA KRÁLI	106		
* FAŠIANGY	107		
* FAŠIANGOVÉ MASKY NA SLOVENSKU	111		
SLOVENSKÁ SVADBA	112		
* VOHLADY	114		
* PYTAČKY	114		
* ZÁLETY	114		
* ZÁSNUBY	115		
* OHLÁŠKY	115		
* POZÝVANIE NA SVADBU	115		
* ROZLÚČKA SO SLOBODOU	116		
* ZNAKOVÉ PREDMETY SVADOBNÉHO SPRIEVODU – SVADOBNÁ ZÁSTAVA	117		
* SVADOBNÝ STROMČEK	117		
* SVADOBNÝ KOLÁČ „RADOSTNÍK“	118		
* OBLIEKANIE NEVESTY	118		
* PRÍCHOD ŽENÍCHA PO NEVESTU	119		

• SVADOBNÁ ODOBIERKA	119
• SVADOBNÝ SPRIEVOD	120
• PREHRADZOVANIE CESTY	121
• SVADOBNÁ HOSTINA	122
• ODCHOD NEVESTY Z DOMU	122
• PRÍCHOD NEVESTY DO DOMU ŽENÍCHA	123
• SKLADANIE VENCA	124
• ČEPČENIE	125
• PRENÁŠANIE – PREVOZ VÝBAVY	126
• SVADOBNÁ DRUŽINA	127
• DRUŽBA	127
• DRUŽIČKA (DRUŽICA, DRUSKA)	128
• STAREJŠÍ (SVAT, STARUŠINA, STÁREK, STAROSTA)	128
• STAREJŠIA (ŠIROKÁ, SVATKA, ZÁSEDKA, POPRDAJNÁ, STAROSTINA)	129
• POSVADOBNÉ ZVYKY	129

ĽUDOVÉ REMESLÁ 131

• ZROD KRÁSY	131
• VÝŠIVKÁRSTVO	133
• DETVIANSKE OPLECKÁ	134
• OPLECKÁ	135
• PREMENY ŠÚPOLIA	136
• ČIPKÁRSTVO	137

• ŠPERKÁRSTVO	139
• DROTÁRSTVO	140
• ZVONKÁRSTVO	142
• KOVÁČSTVO	143
• HRNČIARSTVO	145
• PREMENY DREVA	147
• BAČOVSKÝ RIAD	148
• VAREŠKÁRSTVO	151
• DEBNÁRSTVO	151
• KORYTÁRSTVO	152
• ĽUDOVÉ HUDOBNÉ NÁSTROJE	153
• FUJARA	154
• KOŽUŠNÍCTVO, BRAŠNÁRSTVO, REMENÁRSTVO	157
• BETLEHEMÁRSTVO	159
• MEDOVNIKÁRSTVO	164

AKO VZNIKALI PIESNE 168

POD ROHÁČOM ŽIJEM 176

• OZVENY SPOD PILSKA	177
• HUDOBNO-SPEVÁCKA SKUPINA POHRONCI – BANSKÁ BYSTRICA	178
• GORAL SOM JA GORAL	179
• SPIEVAJTE HUSLIČKY	180
• HUSLISTA A SPEVÁK OD ČIERNEHO HRONA	182
• ZLATÉ SPOMIENKY	183
• NEZABÚDAJ	184
• OZVI SA MI, OZVI...	184
• MATKA	186
• DOMOV	187
• AMERIKÁN	187
• ČAKAJÚCA MAŤ	188
• MOJE ÚTECHY	188
• A VY STARÁ MAŤ, STARÝ OTEC	189
• VYZNANIE	189
• SPIEVANKY	190
• RODÍ SA NOVÁ KRÁSA	191
• NA SLNIEČKU	192
• MOJA MAMA	192
• TAKÁ TO BOLA KRAJINA	193
• PAMÄŤ DÁVNEHO ČASU	194
• TÁTO KRAJINA	196
• ROZPRÁVKA O ŽIVOTE	197
• ZEM TVOJA, MOJA...	197
• HUSLIAR ZO SLIAČOV	198
• ZA MOROM	198
• SPOMIENKA	199
• MUZIKANT	199
• ČAS SPOMÍNANIA	200
• PREMENY ČASU	201
• PLTNÍČKA Z LIKAVKY	201
• ZROD NOVÉHO ŽIVOTA	202
• FUJARÁŠOVA SPOMIENKA	203
• DROTÁRSKE VIANOCE	203

KRÉDO MÔJHO ŽIVOTA 205

VOJTO A JEHO LÁSKY 206

SLOVO NA ÚVOD

Bolo to vraj dávno, keď prišli národy sveta pred Boží trón vypýtať si od Stvoriteľa dary. Jedni chceli veľké zeme, iní moc a slávu. Na konci dlhého radu stáli skromne Slováci. „Čože tak neskoro, deti moje?“ opýtal sa Stvoriteľ láskavo. „Všetko, čo som mal, som už rozdal.“ Slováci sa poklonili a pokorne riekli: „Nežiadame veľké zeme, ani moc, ani slávu. Ale len to, aby si nás Slovákov navždy vo svojom srdci nosil.“

Zapáčila sa Stvoriteľovi táto prosba, a keďže jeho štedrosť nepozná konca, daroval Slovákom vzácne dary: vieru, nádej a lásku. Daroval im aj ľubozvučnú reč, za priehrštie zvykov, obyčajov a utešené piesne. Požehnal ich ruky, aby vedeli vytvoriť za pomoci srdca a citu nevídanú krásu z každého materiálu, ktorý vo svojom okolí nájdu.

Keď sa Slováci lúčili so Stvoriteľom, dal im ešte jeden vzácny dar – najkrajší kútik sveta pod Tatrami.

Prechádzali sme obaja – otec a syn – po tejto zemi pod Tatrami, po našej rodnej domovine. Všetko, čo sme tam objavili, nahrali, zapísali, no predovšetkým nafotografovali, vám teraz chceme predstaviť a priblížiť. Obrázky zo zvykov a obyčajov vznikli v rokoch 1960 až 1989.

Objavovali sme krásy prírody, dedín, miest, hradov a zámkov. Ale nezabudnuteľné boli predovšetkým stretnutia s ľuďmi a ich spomienkami.

Nech teda táto naša spoločná výpoveď, otca a syna, je nielen obrazovou výpoveďou, ale aj pozvánkou obdivovať a spoznávať krásy Slovenska a život jeho ľudí.

Vojtech Majling a syn Branislav
autori

VITAJTE NA SLOVENSKU

Potichu si hraj tú krásnu melódiu,
potichu si spievaj a stále opakuj:
„Toto je tá krásna zem, naše Slovensko.
Krajina pod Tatrami – naše rodisko. Kde

*slnko večer zapadá do brál, kde sa blýska,
bromy divo bijú, kde hora odrieka litánie
a človek odrieka modlitby svoje.“*

VYSOKÉ TATRY – MALÁ STUDENÁ DOLINA

Slovensko – čarokrásna krajina v skutočnom geografickom strede Európy. Na malom území (46 036 km²) je sústredené všetko, čo krajina a príroda môže poskytnúť. Z dolín vystúpime na vršky, hrebene hôr i veľhôr a s obdivom sa pozeráme do údolí. Plavíme sa po riekach, kúpeme v priehradách, liečime sa v termálnych kúpeľoch. Lezieme na závrtné skalné bralá, aby sme o chvíľku zostúpili do podzemného sveta jaskýň. Pozorujeme úrodné roviny i na drevnú hmotu a zver bohaté lesy. Obdivujeme nedotknutú krásu chránených území –

národných parkov. Navštevujeme hrady, zámky a kaštiele, mĺkvyh svedkov minulosti i bohatstva tejto krajiny zároveň.

Ludské oko potešia aj staré skvosty majstrov tesárov. Drevenice, zvonice a drevené kostolíky postavené bez jediného klinca. Veľa z tejto krásy môžeme obdivovať nielen v skanzenoch, v múzeách v prírode, ale aj vo viacerých slovenských dedinách. Nájdeme tam aj majstrov starých ľudových remesiel, krásne piesne, zvyky a obyčaje.

DREVENÁ KRÁSA – OSTURŇA

VYŠÍVAČKA – SEBECHLEBY

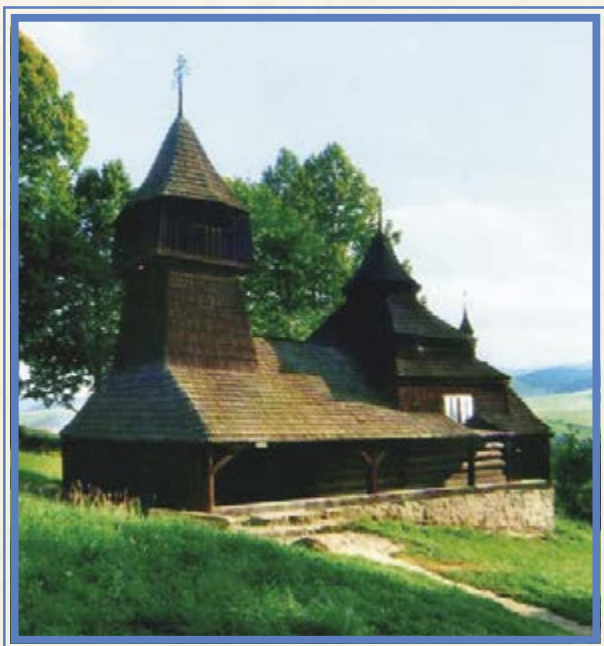
KOŠIKÁR – ZEMPLÍNSKA TEPLICA

DREVENÝ KOSTOL – RUSKÉ BYSTRÉ

MALOVANÁ DREVENICA – ŽDIAR

VODOPÁD – LÚČKY

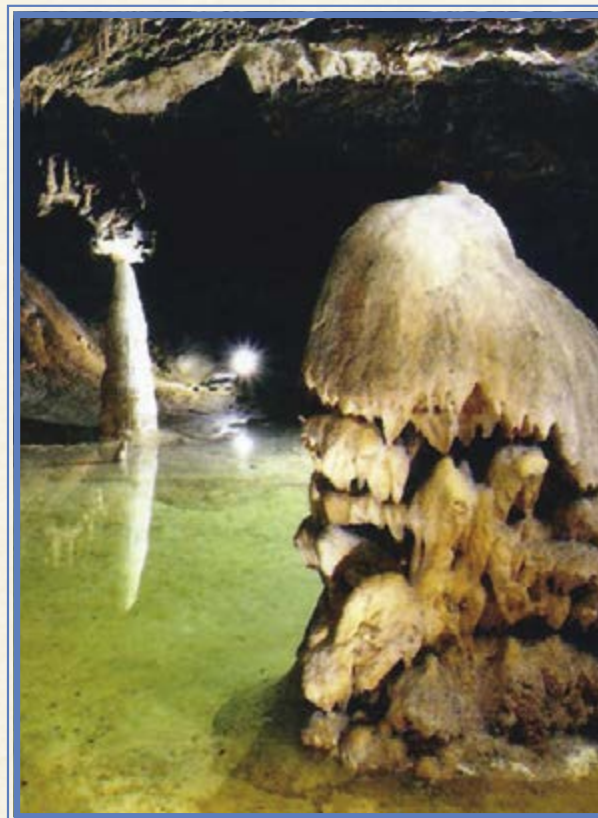
HRAD LIKAVKA

KOSTOL NA KRAHULIACH –
GEOGRAFICKÝ STRED EURÓPY –
KREMNICKE VRCHY

JASKYŇA IZBICA – DOLNÝ HARMANEC

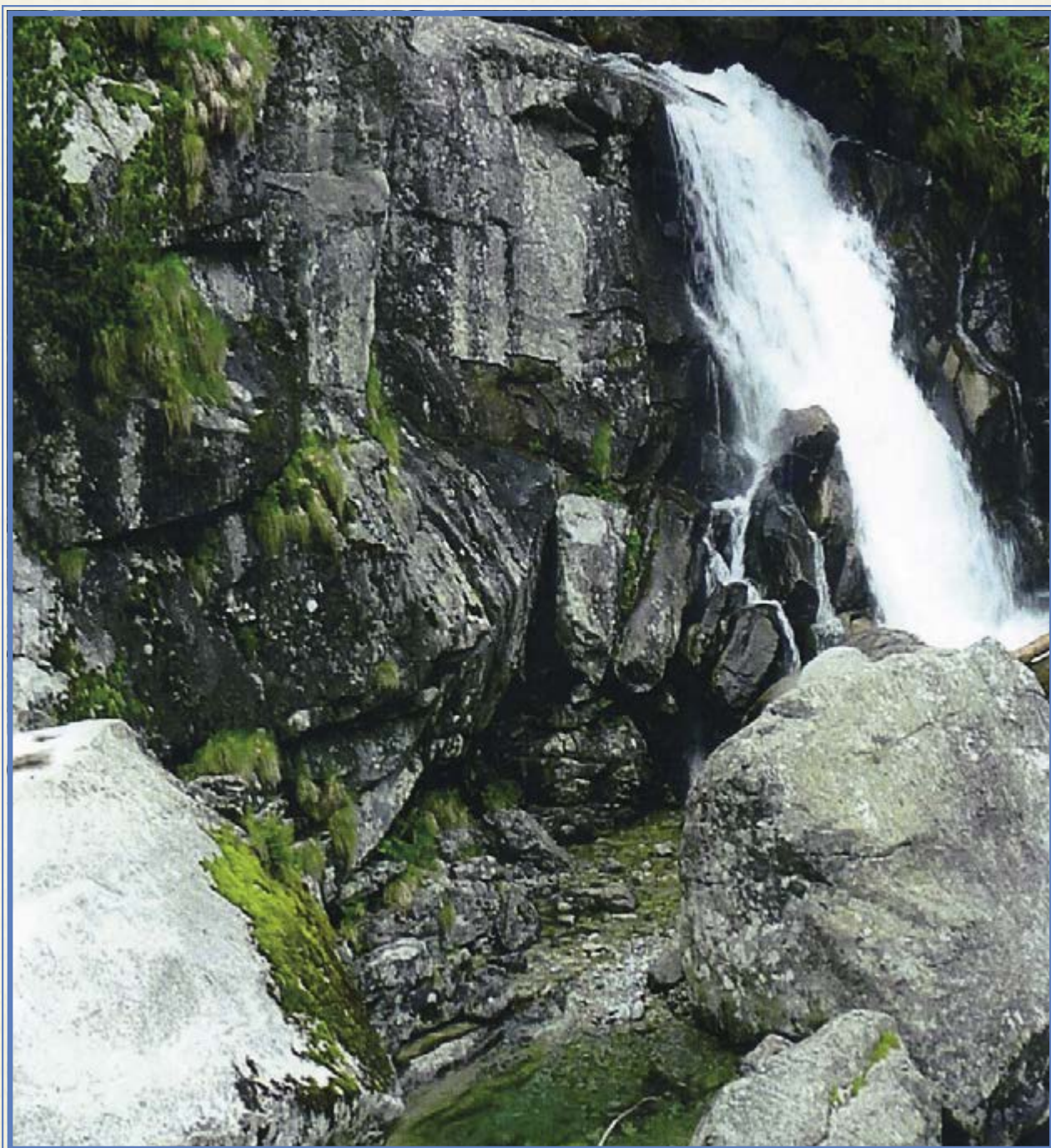
SVETOVÝ UNIKÁT – DROTÁRSKE MÚZEUM – ŽILINA – BUDATÍN

PÚTE VODY A JEJ PREMENY

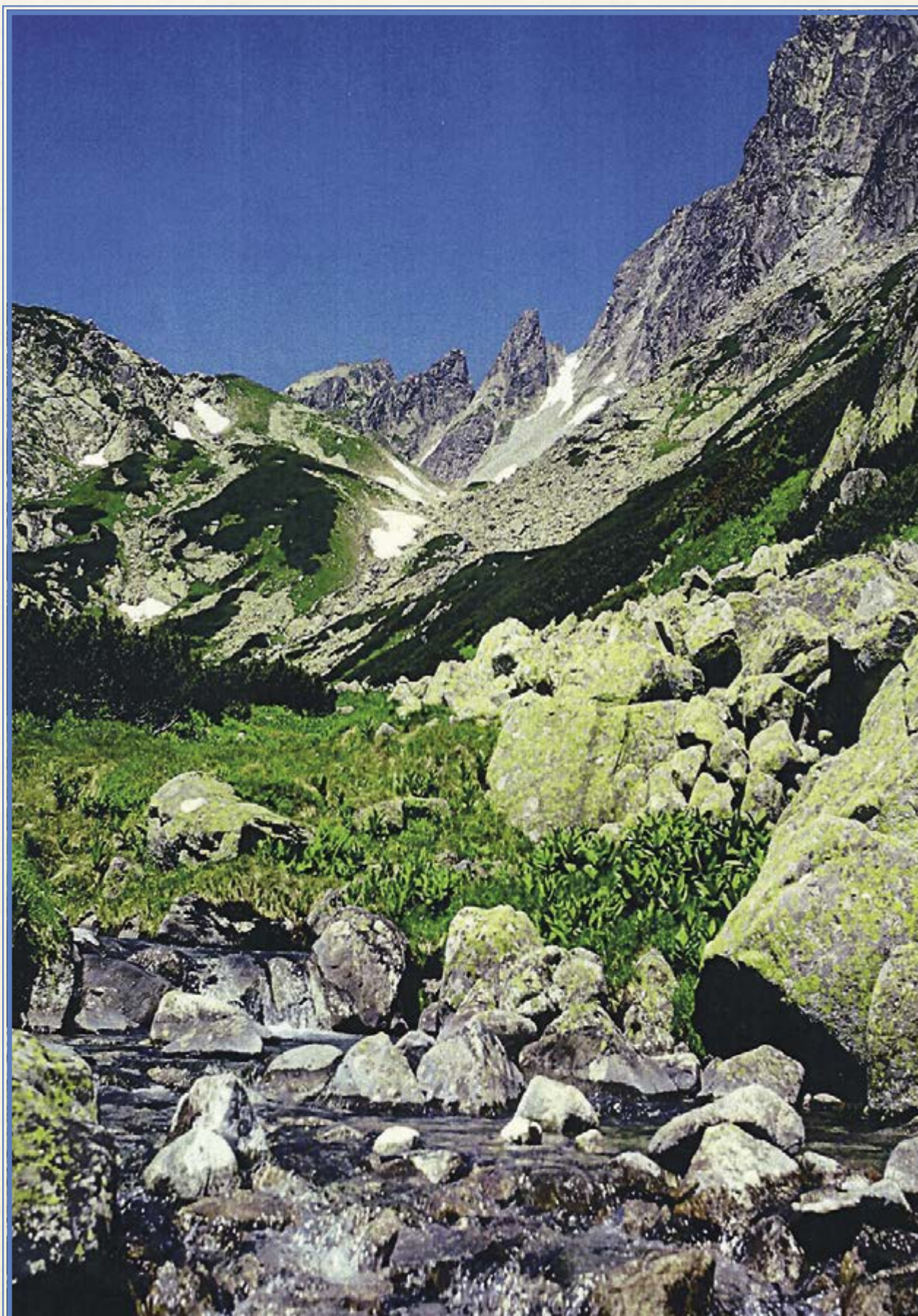
Snehy sa pohli a premenené na bystriny sa strmhlav rútia dolu do dolín. Ich spenený prúd vytvára novú nevídanú krásu.

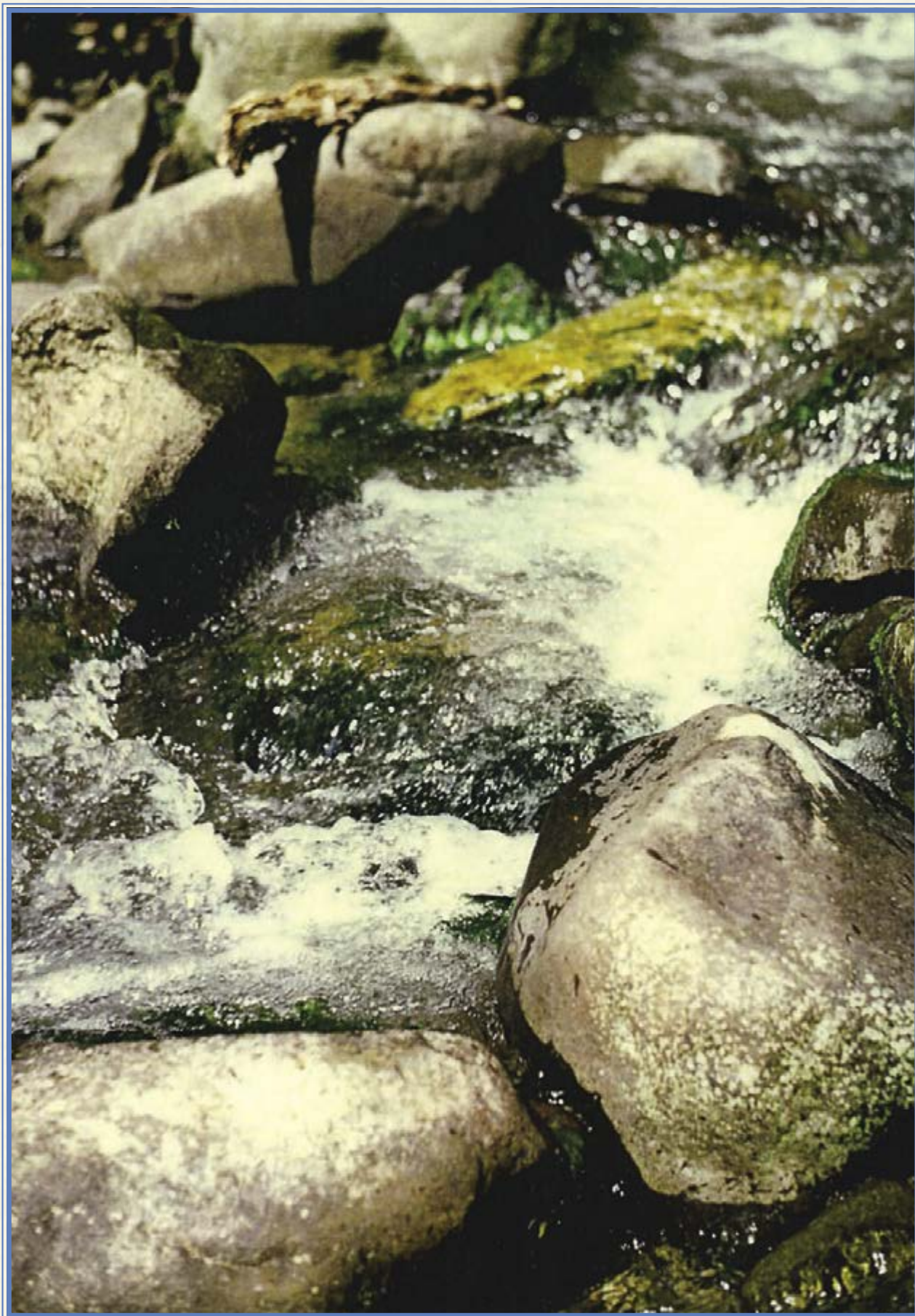
VODOPÁD STUDENÉHO POTOKA

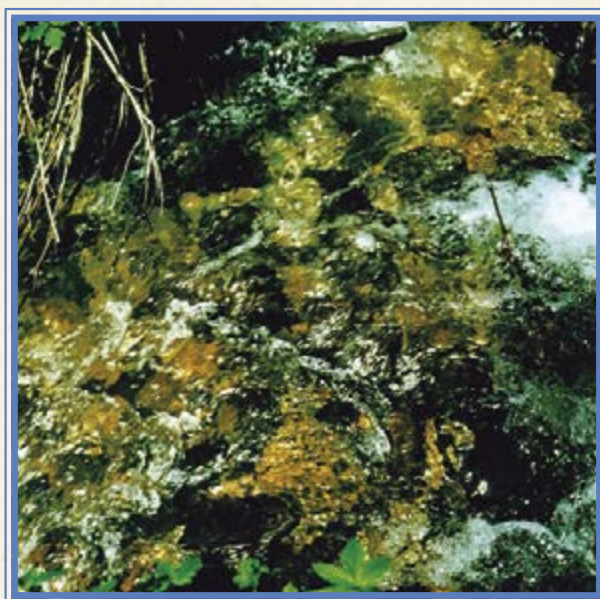
VELKÁ STUDENÁ DOLINA

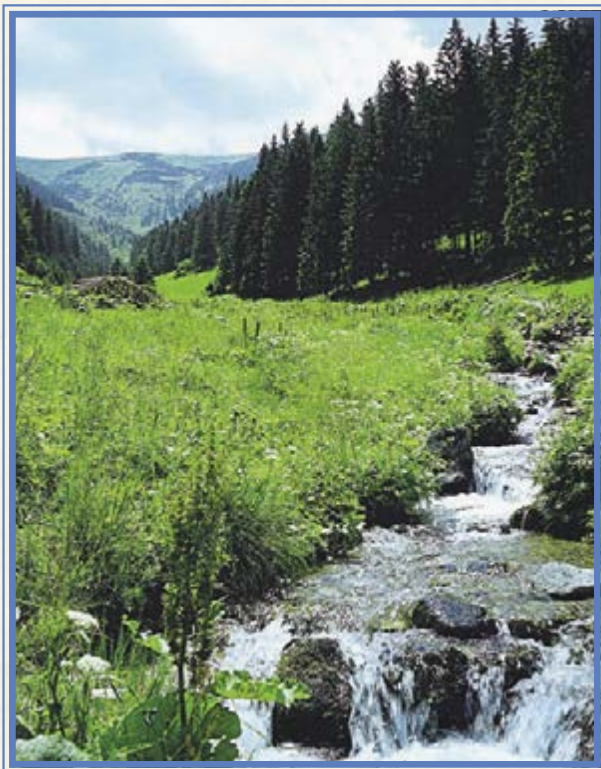

KRÁSA HORSKEJ RIAVY

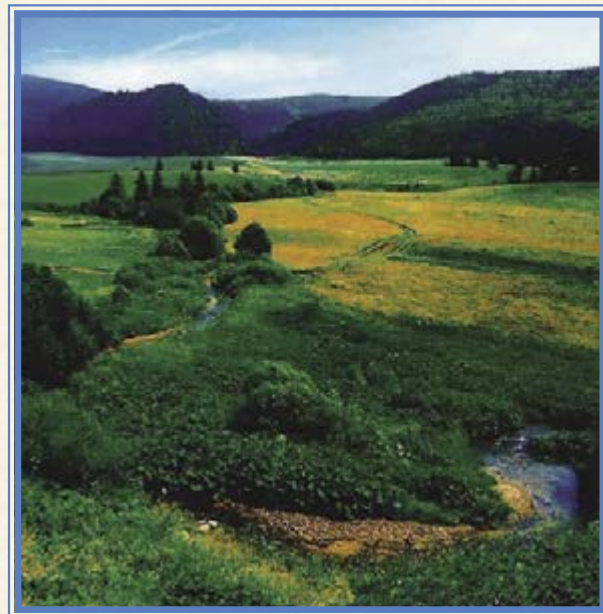

♣
Náhli sa bystriny vyvierajúce v horách.
Vlnka predbieha vlnku, ktoré šantiac
obmývajú brehy a preskakujú skaly
a skalky. Keď na ne zasvietia slnečné lúče,
razom sa menia, opeknievajú, trblietajú sa.
A ty postoj chvíľku a obdivuj túto krásu.

KRÁSA VODY POD PRAŠIVOU

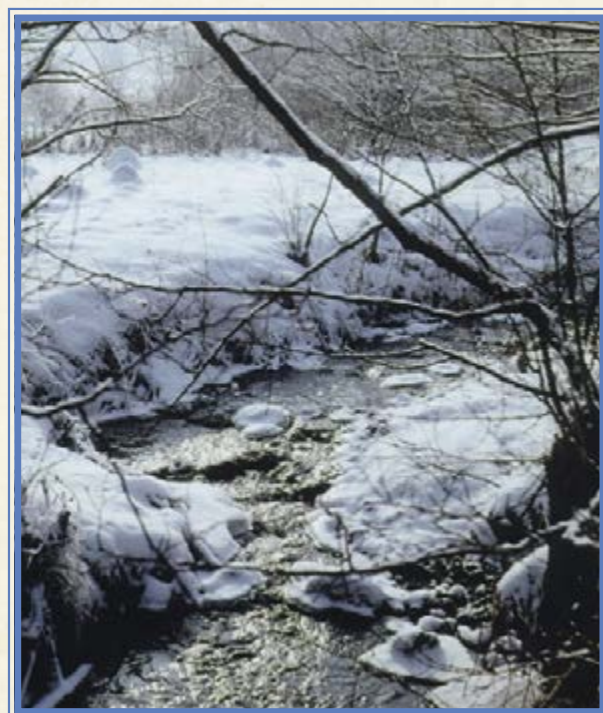

MEANDRE HRONA – TELGÁRT

PRAMEŇ HRONA – TELGÁRT

Potôčik sotva po členky, keď doň vkročíš. Člupkajú sa v ňom vlnky, akoby poháňané tajomnou silou, spletené v jemnú harmóniu. No huncút vetrík neraz rozvíri pokojnú hladinu a krajinou zaznejú nenapodobiteľné melódie. Každý potôčik má svoj prameň. Zaujímavý je pohľad na malý potôčik, ktorý sa na svojej ceste kľukatí a vytvára meandre.

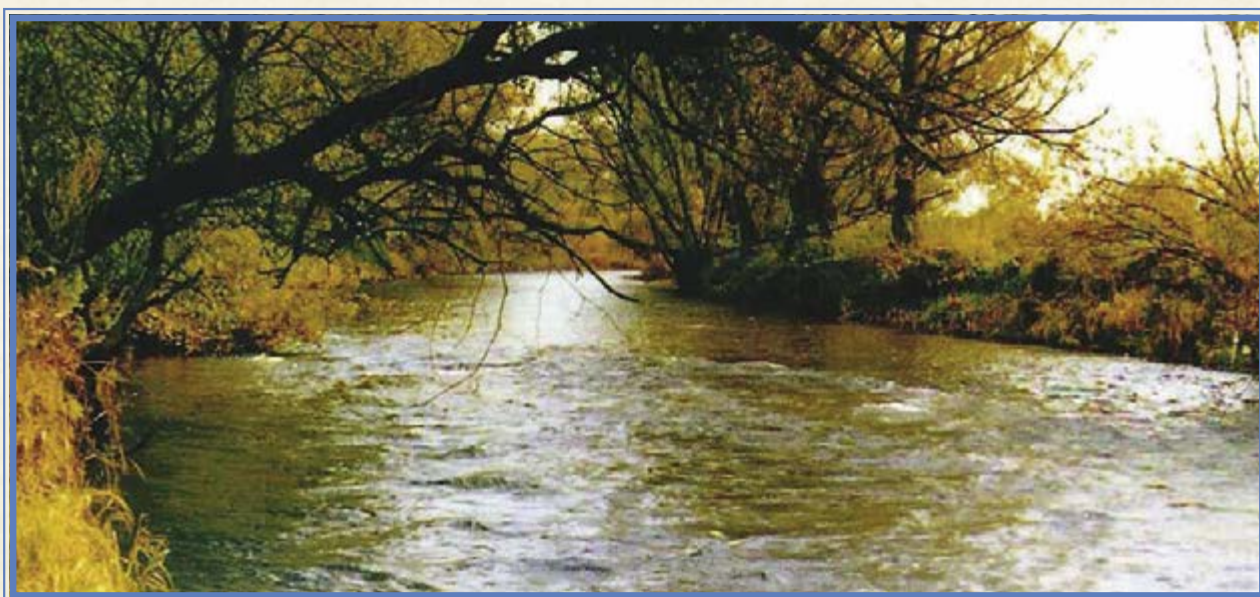

Potôčik sa prediera cez skaly, tečie po lúčinách, kliesni si cestu horou. No pokiaľ zmohutnie a premení sa na veľtok, ustane a spomalí svoje tempo. Zvažuje cestu, ktorá je do vzdialeného mora ešte taká dlhá, predlhá.

AJ HRON SPOMALIL SVOJE TEMPO

DREVENÁ RIZŇA – RAKYTOV, DOLNÝ
HARMANEC

Neraz sa však aj tak stalo, že keď prišla búrka, malý potôčik sa premenil na veľkú vodu. Podmývala brehy, strhávala mosty, vytápala dediny, brala ľuďom úrodu. No voda bola aj dobrý pomocník. Pomocou nej sa splavovalo drevo z hôr v drevených žlaboch a poháňala vodné mlyny, kde sa mlela múka na nový chlebiček.

VYŤAHOVANIE PLAGENÉHO DREVA Z RIZNE

VODNÝ MLYN – DUNAJSKÝ KLÁTOV

DOTYKY S NEBOM A KONČIARMÍ

A j hore, ešte vyššie, na skalných temenách, kde nerastie nič, len kosodrevina, objaví sa z času na čas človek, aby si vychutnal a prežil nevšedný pocit. Pociť dotyku s výšavou a neskutočnosťou, a to všetko v blízkosti hviezd. Kto by závidel svetu paláce a mrakodrapy pri pohľade na katedrály našich veľhôr, pri pohľade na ich končiare?

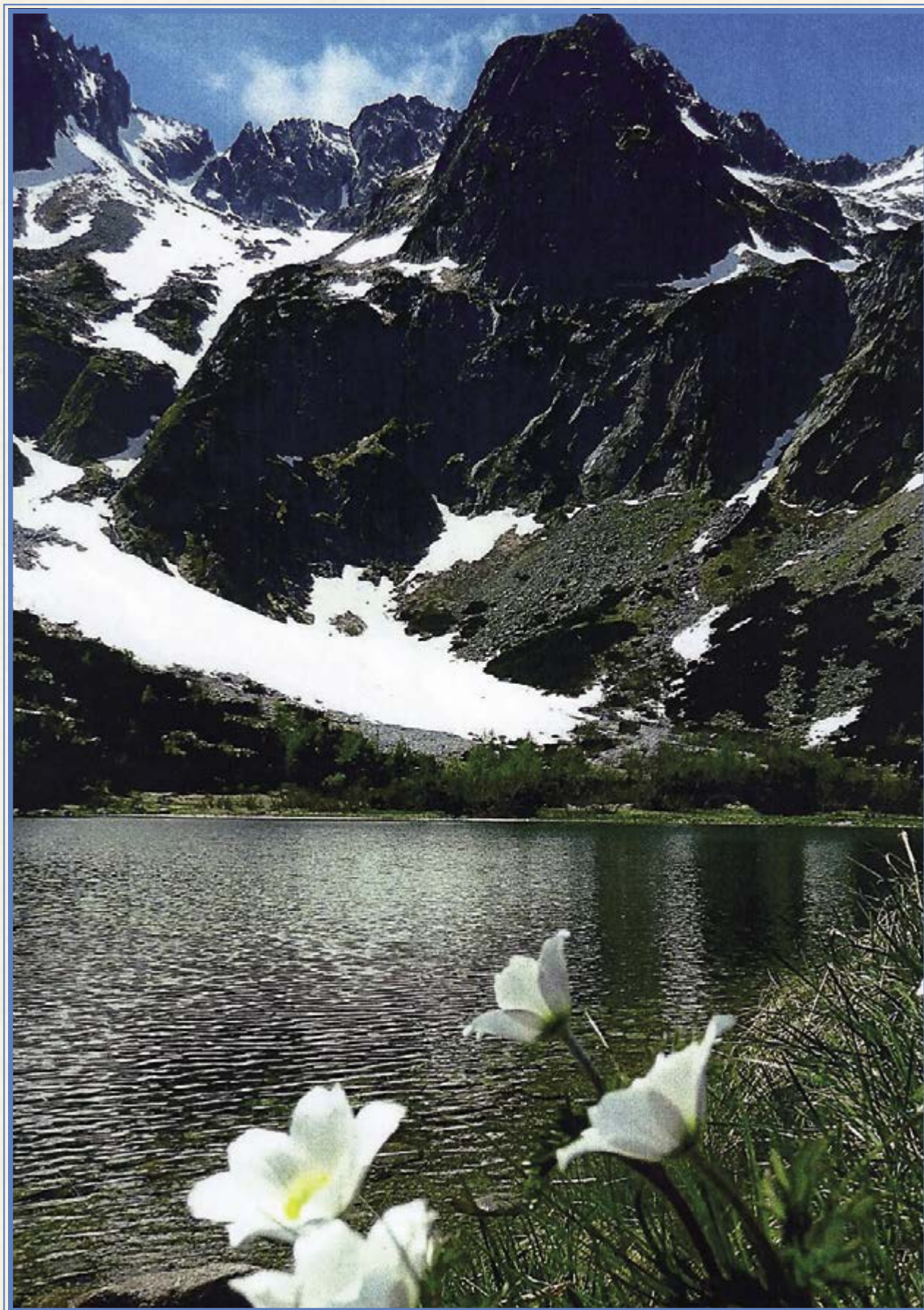
Neraz si kladieme otázku, kde sa v človeku vzala túžba vystupovať do hôr a dosahovať ich vrcholy. Odpoveď je jednoduchá. Už od detstva máme v sebe ukrytú túto túžbu, tento svoj sen. Krásny detský sen...

KRÁSA TATRANSKÝCH ŠTÍTOV

NOVÁ JAR V DOLINE ZELENÉHO PLESA – VYSOKÉ TATRY

Jar na horách skrášlila ešte i kamene či brehy plies. A v srdci hôr tak vzniká neobyčajná výzdoba. Široký a nekonečne priestranný je svet veľhôr, veľkolepý, nadchýnajúci nás krásou.

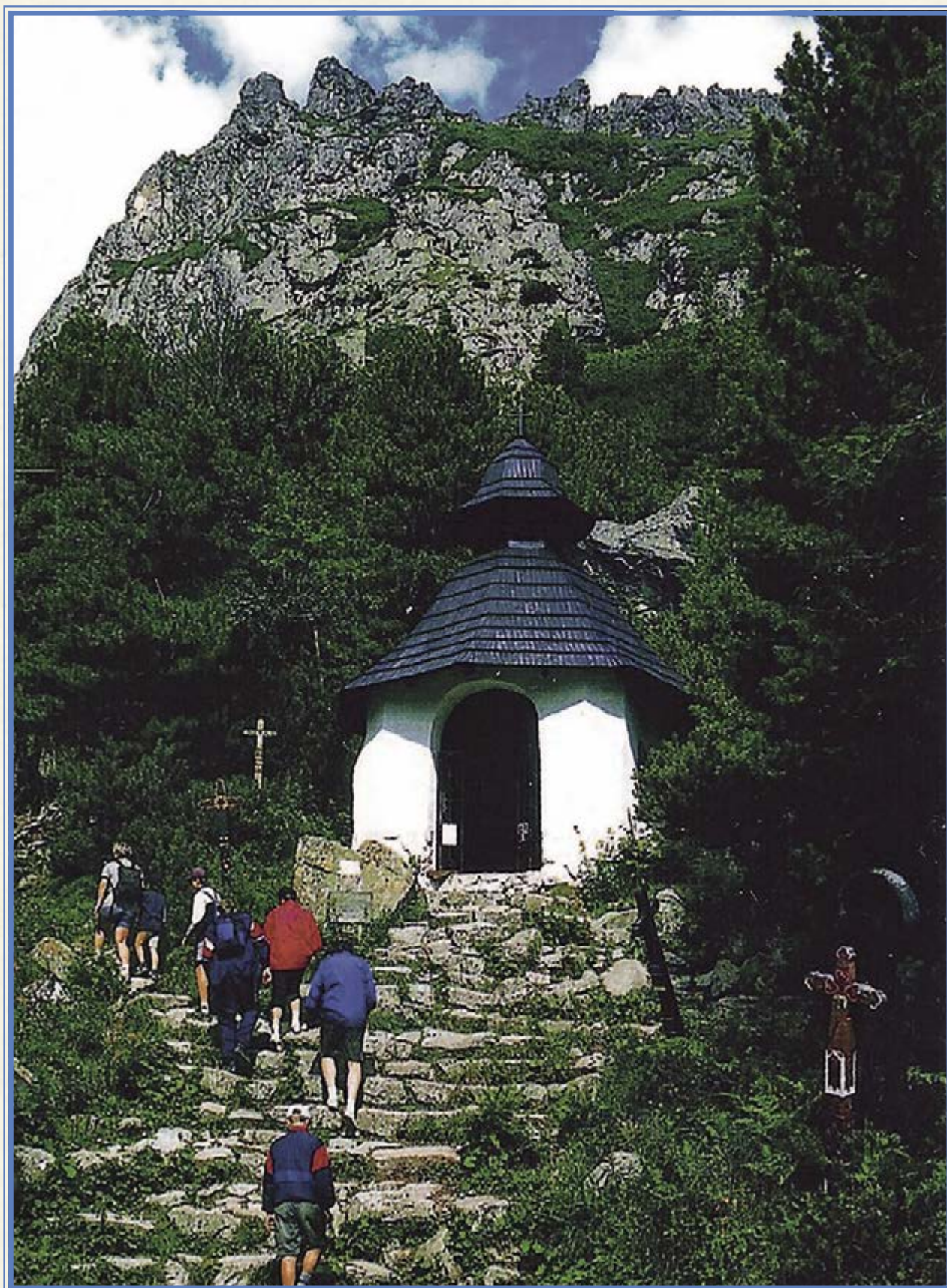
Jar trpezlivo skrášluje prírodu. Kvety môžeš obdivovať všade, na lúkach i stráňach. Nezabúda ani na skaly, aj keď tu trsy či kvitnúce lupienky nenájdeš. Srdce človeka, ktorý vystúpil na vrchol hôr, však poteší čo i jeden kvietok. Dívaj sa pozorne a kochaj sa pohľadom a zistíš, že tvoje Slovensko je plné krás.

OŽÍVAJÚ AJ SKALY...

HÔRNY KRÁSAVEC – KRÍŽNA

Hory, hoci sú krásne, sú často zradné a nebezpečné. A ľudia, ktorí hrôzy prežili,

na svojich nezabúdajú. Dôkazom toho je symbolický cintorín pri Popradskom plese.

JARNÁ KRÁSA – KRÍŽNA

Aj lúky veľhôr a ich stráne prizdobila jar novou kvitnúcou krásou, kvetmi rôznych druhov, farieb a vôní. Často nevieš, čo skôr obdivovať – končiare

hôr či krásu lúk. Kým dolu už vdychuješ vôňu kvetov, na vrchoch sa ešte belie sneh.

NOVÁ JAR NA DONOVALOCH

NA PRVEJ JARNEJ PAŠI – VLACHOVO

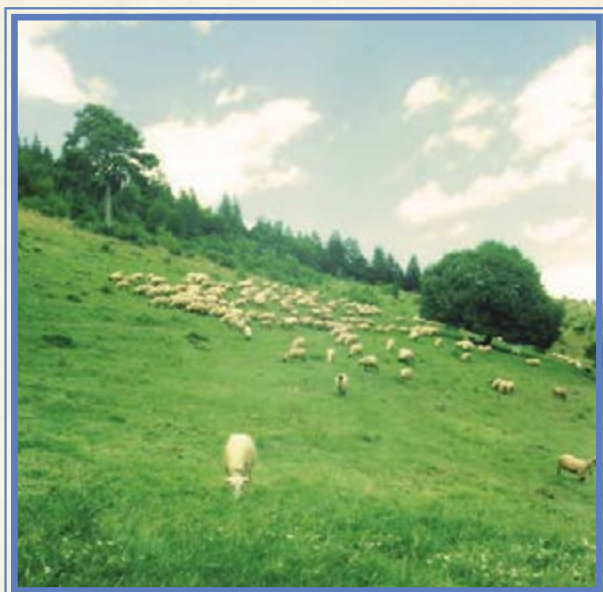

Vysoko na horských lúkach, v gotických vežiach zelených katedrál, nežne zvoní spiežovce oviec. Dopĺňajú ich zvuky pastierskej píšťalky či fujarky. Vôňa rumančeka, ľahučko ako závoj svadobný,

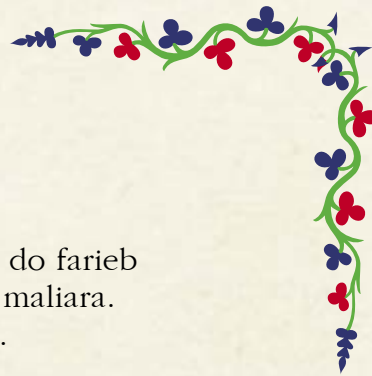
potichu klesá dolu do údolia. Spolu s vôňou prichádzajú do dolín aj krásne tóny novej jari. A ty si uvedomuješ, že tak dlho očakávaná jar už je konečne tu.

OVCE, MOJE OVCE – PODKONICE

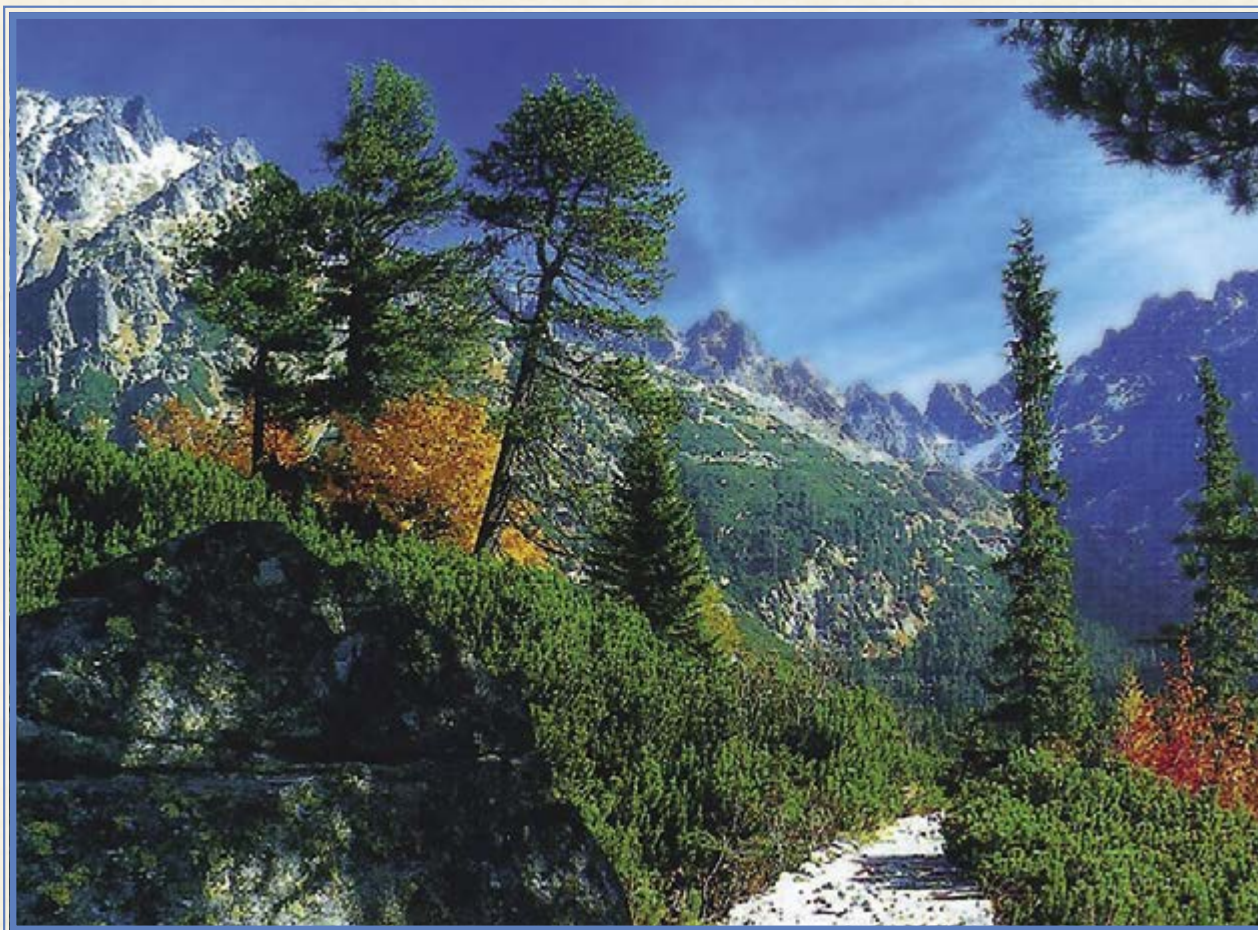

Jar i leto pominuli a na svahy našich veľhôr a do hlbokých dolín, oddychujúcich pod poslednými lúčmi slnka, pomaly prichádza jeseň.

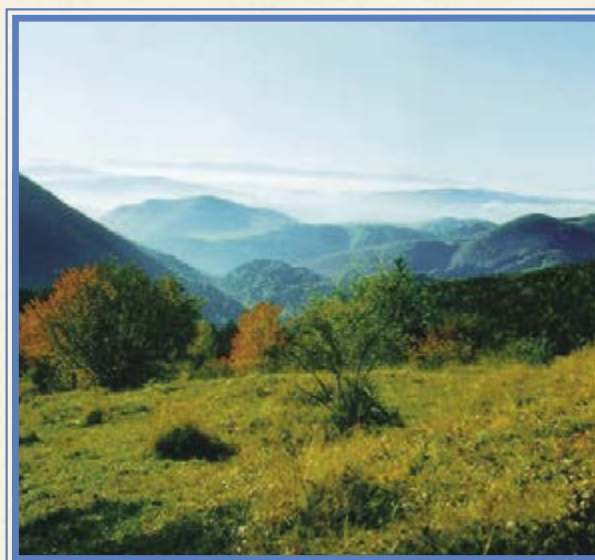
Hory v tento čas sa halia do farieb z jesennej palety majstra maliara. Príď a obdivuj túto krásu.

JESENNÁ TATRANSKÁ MAGISTRÁLA

JESENNÁ NÁLADA V NÍZKYCH TATRÁCH

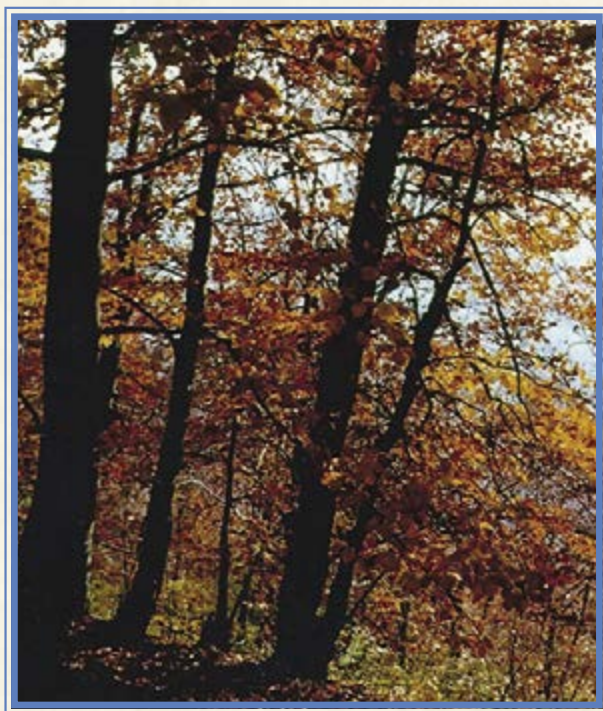

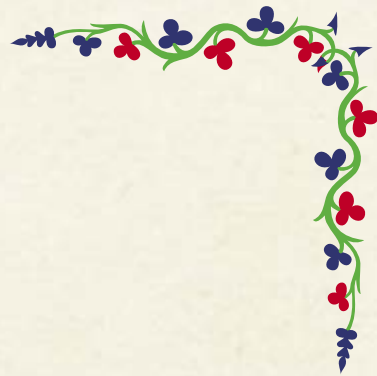

Nebo je ešte modré a čisté ako zástera mojej starej mamy. Ale stromy už menia svoj šat a obliekajú sa do farieb jesene. Začína sa tretie dejstvo ročného obdobia. Zdvíha sa opona a na javisko prichádza jeseň.

Na Slovensku je mnoho miest, ktoré na mape nenájdeš. Objaviť ich môžeš len svojím srdcom. Pustnú polia, farbia sa stromy a unavená zem vystiera chrbát v ústrety chladivému objatiu zimy.

PAMÄŤ KAMEŇA

Keď pomaly doznieval dupot kopýt po divých tatárskych hordách chána Batu, ktoré sa ako ničivá nákaza prehnali našou krajinou, už sa na vysokých vrškoch alebo skalných bralách začali stavať hrady a zámky. Mohutné, rozložené, s hrubými múrmi a vežami. Vznikali väčšinou na miestach strážnych hradísk, na dôležitých uzloch obchodných ciest. Niektoré hrady a hradiská trónia ešte aj dnes nad krajinou ako orlie hniezda. Romantická zrúcanina hradu Strečno dominuje nad stuhou Váhu ako symbol feudálnej moci na strednom Považí. Aj keď je už tri storočia ruinou, jeho zachovalá architektúra je dokladom vývoja stredovekej pevnosti od obdobia gotiky až po obdobie baroka.

Dejiny hradu sa začali síce až v polovici 14. storočia, ale prvé osídlenie je omnoho staršie - archeologické nálezy dokladajú osídlenie hradného kopca už od mladšej doby bronzovej. Výslovný písomný dôkaz o jestvovaní hradu pochádza až z r. 1384, keď sa spomína pod názvom „comitatus castri Strechyn“. Jeho pohnuté dejiny trvali do konca 17. storočia, keď ho na príkaz cisára Leopolda zbúrali. Za necelé štyri storočia sa tu vystriedalo viacero majiteľov, z ktorých treba spomenúť Pongráčovcov, Pavla Kinižiho, Kostkovcov, Deršfiovcov a Vešeléniovcov.

HRAD – STREČNO

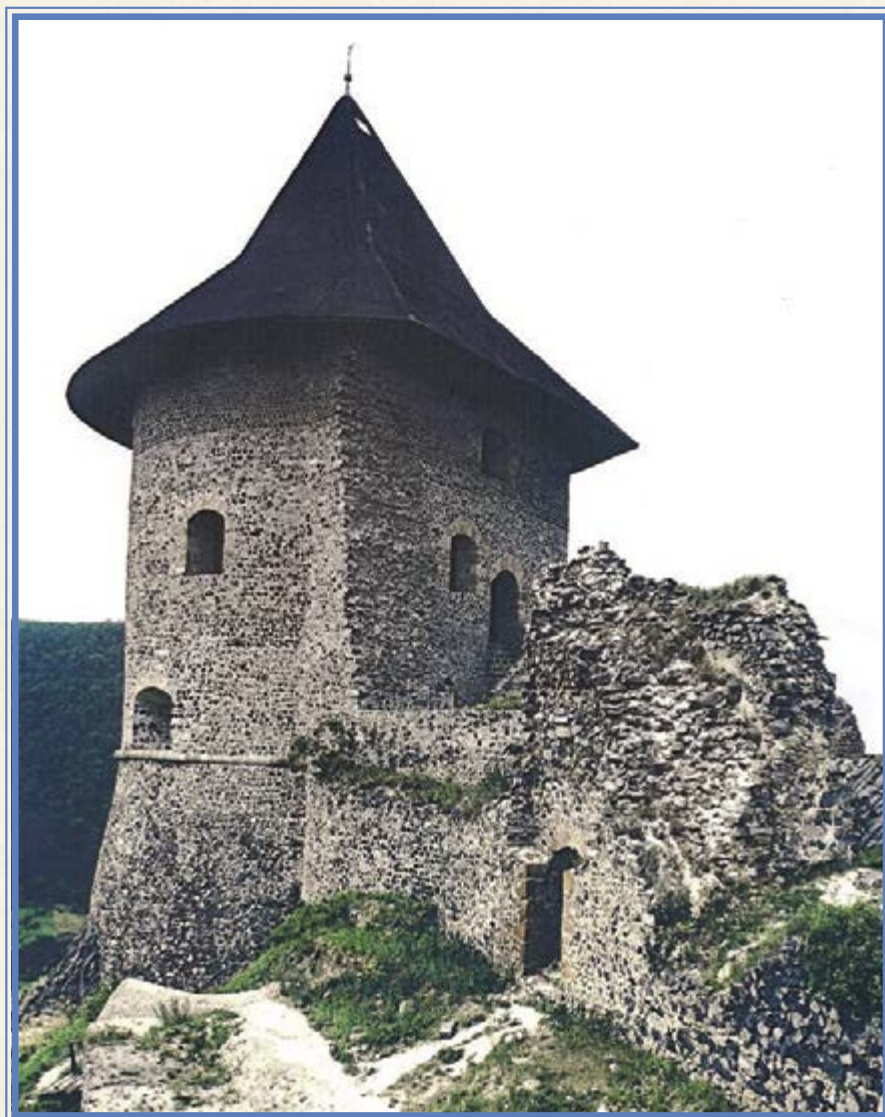
Hoci z mnohých zostali len ruiny a ich sláva a pýcha zapadla do prachu histórie, sú dodnes dôkazom veľkoleposti dávnych čias a svedectvom šikovních rúk neznámych staviteľov. Táto nebývalá krása aj dnes vraví o tom, že stredovek nebol až takou temnou dobou, ako sa o ňom zvykne hovoriť. Hrady a zámky sú našťastie stále tu. Keby sa bohatstvo krajiny meralo aj podľa množstva kultúrnych pamiatok, potom by sme pokojne mohli konkurovať i veľmociam, ktoré za historický zázrak považujú všetko, čo vzniklo po roku 1900.

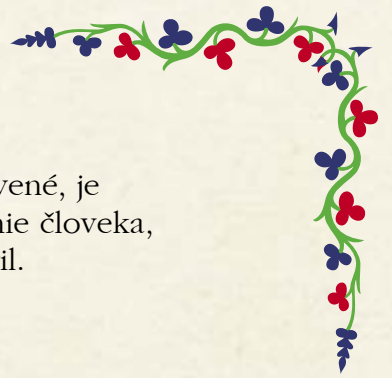
V bezprostrednej blízkosti slovensko-maďarskej štátnej hranice v katastri obce Šiatorská Bukovinka stojí na čadičovom

brale zrúcanina jedného z najmalebnejších slovenských hradov Šomoška. Vybudovali ho z netradičných šesťbokých čadičových stĺpov a z tohto pohľadu je unikátom medzi slovenskými hradmi.

Vznikol pravdepodobne v druhej polovici 13. storočia po tatárskom vpáde. Po potlačení Rákóciovho povstania viacero hradov v okolí na cisárov príkaz zbúrali, ale Šomošku sa pred demoláciou podarilo zachrániť. Stavba však postupne chátrala, pričom posledná veža zhorela v roku 1826 po zásahu bleskom. Hrad zachránila rozsiahla konzervácia a čiastočná rekonštrukcia, ktorá sa začala v roku 1972.

HRAD – ŠOMOŠKA

Na vysokých skalných bralách, ktoré sa týčia k oblohe, nachádzame múry hradov a zámkov. Po celé stáročia sem prichádzali pánske rody. No do

skál, z ktorých boli postavené, je navždy vytesané aj utrpenie človeka, ktorý túto nádheru vytvoril.

HRAD – LIKAVA

Kamenné múry hradov, zámkov, rotúnd či len ich fragmenty sa zachovali dodnes. Ich tvorcovia sa však už dávno stratili v minulosti.

Človek dneška sa preto pýta: „Na čo skôr dnes spomínať? Na majiteľov či na tých, ktorí túto krásu stavali?“

HRAD – HRUŠOV

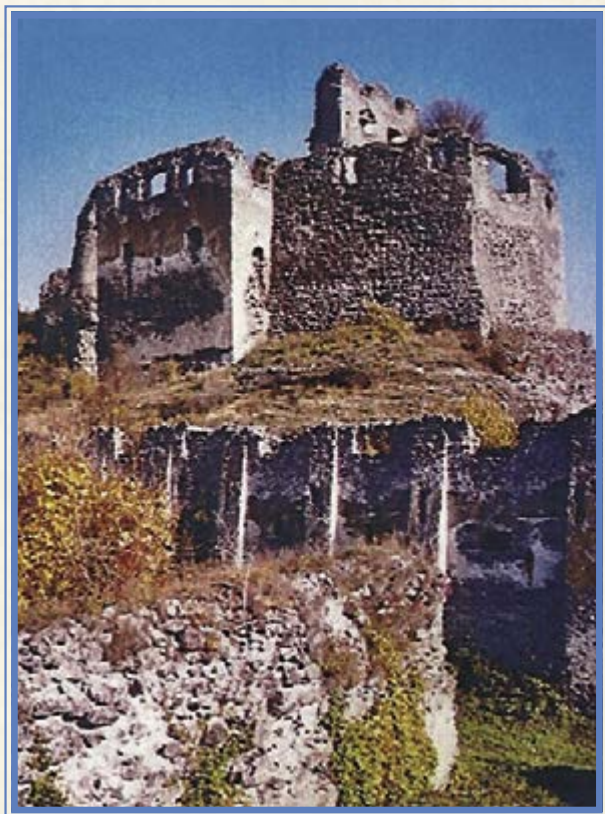
HRAD – GÝMEŠ

Nuž, nepýšte sa vy chladné múry hradov,
zámkov a kaštieľov, veď už bledne
vaša pýcha, veď pustnete,

v priepasť sa rúcate a takto dajako je to aj
s vašou dávnou slávou.

HRAD – ČABRAĎ

HRAD – DIVÍN

HRAD – OPONICE

A dnes? Vietor, slnko, dážď a mráz
rozrušujú skaly a staré hradné múry, ktoré
i napriek dávnnemu času dodnes ukrývajú

pred človekom nejedno veľké tajomstvo.
Treba ho len hľadať a objavovať.

POVAŽSKÝ HRAD

HRAD – MODRÝ KAMEŇ

